

Roma

Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bä habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹỹh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ỹ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa.

²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ëp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ããj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ëp hanäm do metä wät. Dejöp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wë ỹỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ããj hẽ Jesus mejũũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kä. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ Ỹ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahñn doo, P'op Hagä Do naëej wät doo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karẽn
baad ub Kristo bẽ rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ỹ ky däng do hahỹh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do hã ỹ j'aa etsẽ, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹ bã rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bẽ h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bẽ ỹ ky n'aa etsẽẽ had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ỹ ky n'aa etsẽẽ bẽeh. Ta wẽ t'öp hẽp ỹỹ gó naa ỹ moo wät, ta T'aah ky n'aa ỹ maher'ood hõm. Ta hã ỹ ky n'aa etsẽẽ, takarẽn bã tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bẽ ỹ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ỹ wén her'oot, tak'ëp ỹ karẽn do hyb n'aa bẽ ỹ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bẽ ỹ masa hyb n'aa baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahỹ d' ỹ hanäng pé tii: Ỹ karẽn bẽ ỹ h'yyb en'yym, baad ỹ h'yy ka'eeh do bẽ bahapäh bã. Ỹ karẽn na-ãäj hẽ ỹ bẽ h'yyb en'yym bẽ h'yy ka'eeh doo me, sэд demuun ër h'yyb tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakãn haa hedoo doo, ỹ karẽn bẽ bahapäh, hajõõ nuu me paa ỹ h'yyb däng bẽ ỹ bahehëen, baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ỹ paa h'yyb däng bẽ ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nä bã bẽ wẽ ỹ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaata doo.

¹⁴ Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa,

bëeh, Roma bä haj'eenh do hä.

¹⁶ Dooh ÿ nu mebyy bä Kristo ky n'aa hä. Ý wén nu manebyng, ta ky n'aa hä kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bä tabed'ëep na-ããj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ÿ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawa-jããn sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ããj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãã da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hä P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hä takametä däk P'op Hagä Do hä ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ããj hẽ kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hä ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hä. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bä ji ky hado bä, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëe bä”, ji noo bä. ²¹ Rahapëe né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëe bä ta hä, dooh na-ããj hẽ raj'aa etsëe bä ta hä tanoo do hyb

* **1:17** Habakuk 2.4

n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Doo rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãã bä, h'yy gatema padäg. ²³ Doo rakarën wäd bä rawehëë bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëëd heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ããj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Ti hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa näng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanäng doo me. Sa hub, sa hã hanäng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bä daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo, doo rahyb n'aa jewyyg wäd bä –ti né hẽ paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa näng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. Ýÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Ýÿj wób ýÿj wë rababoo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ããj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ýÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa näng do ajyy wób

ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do säm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newēē hyb n'aa, nu meby n'aa näng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarēn nesaa do ramoo bok ta wób sa hä. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarēn rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hē kaj'õök do bawät. Rakarēn rawad'ii had'yyt hē ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē ta wób sa wë. Ta wób na-ããj hē ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëëk red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëëk red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëē nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa yñn. ³¹ H'yy gatemah. Ky keh'yýt. Dooh rakamahän bä ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bä ta wób. ³² Rahapëē né paawä dajëb hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bä ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ããts hē na-ããj hē sa hä, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bä.

2

*Sahõnh hē badäk hahỹỹ bä habong do P'op Hagä
Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh*

¹ Bëëh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Ër hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëëh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hë bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëëb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aaah doo? Doo tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵ Bë nabuj keh'ũüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hë, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hë tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kä. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëëh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do

jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ãän gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹Tak'ëp rabahoop da sahõnh hê nesaa do moo heb'ooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ãäj hê. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hê sa hã. ¹⁰Sahõnh hê baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb näm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bä Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hê. ¹¹Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä, sét né hê ji ta hã.†

¹²P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëe da rababoo had'yyt hê P'op Hagä Do mahänh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëe bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do ta matym gó. ¹⁴Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, dooh paawä rahapëe bä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bä.
 † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejũũ do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ramoo bong bã, rametëeh tii hã, ti anäng né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hë, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hë ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ÿ maher'ood hõm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hë. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa hadoo bëeh, bë hã péh.‡ Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hë bë bahapäh, sahõnh hë baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hë. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, hëd n'aa bë hã hë bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hëd

‡ **2:19** Judah buuj nadoo do ramaneëenh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahũũm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahũũm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

n'aa bē bets'ëek, ti bē baher'oot ta wób nets'ëek?
²² Hēd n'aa bē ŷŷm nadoo do sii bē beŷŷh, sa ŷŷm nadoo do sii ranaŷŷh ta wób bē maher'ood bā? Hēd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hā hanāng do bē bets'ëek, tak'ēp kabarii ganen'aak do bēeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do hā bē h'yy kasab'ee, ti hadoo né hē, dooh bē wehēē bā P'op Hagä Doo, bē ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, bē hā kametä dāk hahŷ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo: “Bē hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejã P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do bē ky dahé bā, tii bā taw'ãäts hē né hē ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hŷŷ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bā, ji masuuj noo byyh kahög hōm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bā. Masuuj noo byyh kanehök do hado dāk ji tii bā, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hŷŷ kä, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, tii bā sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hā. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bē da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bē tawén ky n'aa etyy da, bē ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bē hapëē né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bē hā na-

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22

ããj hẽ ji masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. ²⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bä P'op Hagä Do matym gó, jáãm hẽ j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hã: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahõk do tado bä tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hẽ Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hã ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hẽ P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jáãm hẽ j'ooj madäk doo me tamejũũ doo da ji masuuj noo byyh ji gahõk doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bä. Ta wób raganado bä né paawä ta ti hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahỹỹd bä taky däng do hã ky n'aa hahỹỹh

¹ Nyy d' ÿ hanäng pé ta tii hã?* Daap hẽ g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hõm ta wób sa mahang? Daap hẽ g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahõk do heen n'aa, Judah buuj hã tan'oo däk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajõng baad hadoo do ti anäng né hẽ ãã Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajõng baad hadoo do mahang hahỹ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

* **3:1** Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hã terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'ũũm ná babä.

³ Hỹĩ kã, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hỹĩ kã P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hã taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ỹýt g'eeh hỹĩ kã sa hã taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kah'ỹyd bä taky däng doo. Baad hadoo do taker'ood had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ badäk hahỹĩ bã habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makũ kyyh P'op Hagä Do hã. Hahỹĩ da ta kyyh:

“Maher'oot bã, baad ub né a kyyh ji bahapäh da. Õm da j'aa ketsë õm raky n'aa tapaa bã”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hỹĩ kã, baad nadoo do er moo bok do hã wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hẽ P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bã nesaa do hã ji taky n'aa ety bã? “Taw'ããts hẽ nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ãã tarejãã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahỹĩ bã habok do hyb n'aa newëë doo da, reanh doo da, ỹ her'oot ti ỹ erih do hã.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hẽ P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bã paawä, dooh P'op Hagä Do haja bã paawä badäk hahỹĩ hã habong do taky n'aa ety bã. ⁷ Hỹĩ kã, hahỹĩ da apäh da ỹ her'ood wät do maa newëë do see ỹ taky gadoo: “Ji nawäd bã baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hã. P'op Hagä Do kawehëë däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti

† 3:4 Saaw-Mo 51.4

hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh.
 8 “Taw'ääts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyyh këh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newëe doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

9 Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ããh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do mejũũ sahõnh hë ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë. ÿ metä däg kãn ta tii.
 10 Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

11 Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newëe péh.

12 Sahõnh hë dooh rahyb n'aa newë wäd P'op Hagä Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”‡

13 “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sa r'ood.

Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§

“Aw'yy p'yyim mahÿÿj hadoo sa kyyh.”**

‡ **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § **3:13** Saaw-Mo 5.9 ** **3:13** Saaw-Mo 140.3

14 “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hē,
h'yy gaēēj gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hē radej'ēep ta wób.

16 Rahahōm hēnh ragawats'iik sahōnh hē,
nesaa do ta wób rahoop ran'oo bā.

17 Dooh h'yyb nyyw gó ta wób wē raboo bā.”‡‡

18 “Dooh P'op Hagä Do rawehēē bā,
dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm bā sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kā, ēr hapāh hahÿÿh: Sahōnh hē né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado dāk do sa hā né hē ti tabaher'oot, Judah buuj hā ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hēnh sahōnh hē rababē dāk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. 20 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ji moo wāt do hā, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do hā ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hā.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado dāk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

21 Hÿÿ kā P'op Hagä Do metä dāk nyy da ji hajaa baad ji bahado dāk ta matym gó. Mosees ky n'aa

†† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ‡‡ 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo

36.1 *** 3:19 Tèg nad'ēēd is do 10 hanaa kerii dāk doo, Judah ky n'aa na-āāj hē. Ti na-āāj hē baad nadoo do ramoo bong do tii.

††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16

jaw'yyk do mejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa nado tii. Ti hadoo né hẽ, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ãäj hẽ, raheer'oot paa ta ti ky n'aa hã. ²² P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hẽ né hẽ ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã. ²³ Sahõnh hẽ né hẽ ramoo boo däk nesaa doo. Dawëë sahõnh hẽ rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.§§§ ²⁴ Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hẽ rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bã. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bã nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do

††† **3:22** Tahajaa na-ãäj hẽ ji erii bã hahÿÿ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hẽ né hẽ ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.”

§§§ **3:23** Tak'ëp hanãm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hẽ. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bã.

wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hẽ tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hỹỹ kä. Baad ub né hẽ P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëëk na-ãäj hẽ ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hẽ tah'yy kasabé bä. Ji hã hẽ ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hã hẽ ji h'yy kasabé bä. ²⁸ Ýỹ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ããs. Sahõnh hẽ ta wób na-ãäj hẽ né hẽ tabag'ããs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëëk tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hẽ. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karẽn wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hỹỹ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Taw'ãäts hẽ ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãã Isaraéw buuj wahë makũũh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm

* **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hỹỹ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

hadoo däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hã hẽ tah'yy kasabé bã. Ta hã hẽ tah'yy kasabé bã paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. ³ Hahỹỹ da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

⁴ Hỹỹ kã, ji moo wät do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bã ji moo wät do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hẽ ji gadoo do tado bã tii. Dooh bag hẽnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hẽ tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hã P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahadoo däg bã paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bã dooh bag hẽnh tado wäd bã paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo, baad rabahadoo padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ baad tabahadoo däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hẽ Dawi makũ baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahỹỹ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky

* **4:3** Genesis 15.6

nadaheeh do paah,
 baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do
 awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do
 paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo",
 näng Dawi kyyh.†

⁹ Ý eanh hỹỹ kä, jããm hẽ sa masuuj noo byyh
 kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Doo. Judah
 buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo,
 ti na-ããj hẽ raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh
 do hyb n'aa né hẽ baad tawén hado däk P'op Hagä
 Do hã, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bë hyb n'aa newë,
 ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do
 matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa
 bã, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti
 pooj jé né hẽ, dooh ta jawén tado bã. ¹¹ Ta jawén
 tii, Abaraãm hã takan'oo däk sa masuuj noo byyh
 kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk
 nä bã, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa
 baad tabahado däk do metëë n'aa tii. Ti hyb n'aa,
 sahõnh hẽ sa masuuj noo byyh kanehõg né paawä,
 P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad
 rabahado padëëk do P'op Hagä Do matym gó, sa
 wahë makü hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hẽ sa
 masuuj noo byyh kehõk doo, Abaraãm masuuj noo
 byyh kanahõk nä bã h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh
 doo, ti na-ããj hẽ Abaraãm panaa.

¹³ Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky da-
 heeh do hyb n'aa tado bã, Abaraãm hã, Abaraãm
 panaa hã na-ããj hẽ, P'op Hagä Do ky n'aa enooh
 sahõnh hẽ badäk hahỹ ta danäh rabahadoo hyb

† 4:8 Saaw-Mo 32.1-2

n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hã, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. ‡ ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã daab 'yyp do rado bã paawä ti Abaraãm hã taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bã daap hẽ paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hẽ na-ãäj hẽ paawä tii bã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bã. Tanyy bã ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hẽ né hẽ ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hẽ tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hã h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãäj hẽ ragadoo. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa wahë makũ ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã: “Hajõng häj n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bã”, § näng mäh. Èr yb né hẽ ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hẽ P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëëp doo. Ti né hẽ ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëëj

‡ **4:13** Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § **4:17** Genesis 17.5

däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hẽ ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng hãj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hã P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa”,** nãng paa P'op Hagä Do ta hã. ¹⁹ Abaraãm hã péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ããj hẽ, Abaraãm hã. Ti hadoo né hẽ, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã. ²⁰ Dooh taky sëew bä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã tah'yy kae däk. Ta hã tah'yy ka'eeh doo me tawehëe däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hẽ tamoo wäd bä taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe däg kãn ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hẽ baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii däk do né hẽ. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ër hyb n'aa na-ããj hẽ, ëer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ër hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa dejëp do mahang taganä wät hanoo do hã h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hã kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad ër bahado däk hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ër bahado däk do ky n'aa

** 4:18 Genesis 15.5

hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, baad er bahado däk do hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó ta hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis er bahado däk hÿÿ kä. Dooh ta majiï er hado boo bä. Er Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyww gó er babok hyb n'aa kä, P'op Hagä Do er wë ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad er gada P'op Hagä Do kabaj'aa do er gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado er tsebé. Baad nadoo do er ahob bä, er tsebé na-ããj hë. Er hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hä ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bä. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kän baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén er gadoo do baad er gada do hyb n'aa, dooh da er h'yy ketón bä er gadoo do hä, baad er h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee er h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, er nahaja bä er daaj hë er kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooh nyyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh er takamahän doo: Kristo dajëp er hyb n'aa, nesaa do er bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad er bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadajëp do

hyb n'aa, baad né hē ər da ted'ëep nesaa do hã ji taky n'aa etyy do mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do majĩ ər bahadoo nä noo gó, ta najiis ər bahado däg kãn tan'oo bã, ər hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahãnh hỹỹ kã ər da ted'ëep banesaa hēnh ər ahõm mahãnh, ta najiis ər bahado däk do hyb n'aa kã. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bã, p'aa hēnh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ãã j'aa etsë, Jesus Kristo ər Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hē P'op Hagä Do najiis ər bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majĩ ər do boo bã.

Adãw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahỹỹh

¹² Sét hē aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahỹỹ bã.* Nesaa do hyb n'aa kã, dajëb du däk. Tii bã sahõnh hē badäk hahỹỹ bã haj'eenh do sa wë dajëb banyy däg kãn, nesaa do sahõnh hē ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hē nesaa do badäk hahỹỹ bã. Nesaa do badäk hahỹỹ hã habong do ramoo boo däg né hē. Ti hadoo né hē, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bã do hyb n'aa sa hã, dooh P'op Hagä Do etsén nä bã sa hã nesaa doo. ¹⁴ Dooh né paawä taketsén bã nesaa do ti noo gó, radejëp né hē. Adãw bã naa, Mosees bawät bã kã, sahõnh hē radejëp. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejũũ do raky nadahé bã Adãw bad'oo do paa da, radejëp né hē. Kristo, ta jawén kajaa do hãd hadoo ti Adãw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hēnh ər gadoo do

* 5:12 Adãw tii.

Kristo du n'aa doo, dooh Adāw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hã dajëb banyy däg kãn. Ti bahãnh hÿÿ kã P'op Hagä Do ji wë taky enyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hã kanoo do na-ããj hë tabës hajök do sa hã, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa ër wë. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hã, dooh Adāw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hë nesaa do Adāw moo wät doo, nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hã tanoo do hã. Hajöo nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hënh ji hã P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hë hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hã. Hÿÿ kã sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hã kã badäk hahÿÿ bä ër babok bä. Ër tii kã tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ër tii kã baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kã.

¹⁸ Sét hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hë raky n'aa kety däk paa dajëb hã. Ti hadoo na-ããj hë sét hë, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahõnh hë rahajaa baad rabahado padëék P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hë hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa kã. ¹⁹ Sét hë ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hë baad nadoo do moo heb'ooh do rabahado padëék. Ti hadoo na-ããj hë, sét hë ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad

† 5:18 Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo.

rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'ũüm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kahũüm kãn.

²¹ Nesaa do mejõ had'yyt hë paa ji hä. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do wén kahũüm kãn, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ër tamejũ hÿÿ kä, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hä ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

¹ Nesaa do kah'ũüm bä kä, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kahũüm kãn, näng ÿÿh. Taw'ãäts hë g'eeh nesaa do ër moo bok nä, ër wë P'op Hagä Do ky enyym do kah'ũüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãäts hë tado bä tii. Ër dajëp paa nesaa do hä. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë nado nesaa doo gó ër aboo nä bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä sahõnh hë Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hä? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bä tadajëb hä, séd

hã na-ããj né hẽ ẽr h'yyb hedoo da taganã wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem däk Kristo sii ẽr h'yyb säg Adãw hana doo, ẽr h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ẽr hã tamanejõ wät hyb n'aa kã sa kariw n'aa sa karom mejũũ doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejõ bã. ⁸ Hỹỹ kã, Kristo sii ẽr dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ẽr babok na-ããj hẽ baad ẽr gada.* ⁹ Kristo ganã wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bã kã, ẽr bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bã Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ẽr moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganã wäd kãn. Tawäd had'yyt hỹỹ kã, P'op Hagã Do taweh'ëeh hyb n'aa kã. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ããts hẽ hahỹỹ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëët do hã. Kristo Jesus hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagã Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hỹỹ kã”, nãk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kã, bë an'oo manã nesaa do bë moo hew'ëët do paa badäk hahỹỹ bã bë hub n'aa tamejõ bã. Bë ky dahé manã nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manã nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hẽ. Bë an'oo manã baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genã bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë daaj hẽ bë kan'oo däg P'op Hagã Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do hã bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym

* **6:8** Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahỹỹ bã tadu doo né paawä ta hã ẽr h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nã ẽr gadoo do hỹ pong jé ẽr hub papuuj nadajëp doo.

hedoo doo bë hub na-ããj hẽ, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kã. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karên do bë hã tamejõ wäd bã, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahũüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahũüm kãn hỹỹ kã. ¹⁵ Hỹỹ kã ênh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nä bã p'aa hênh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahũüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahũüm kãn do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ãäts hẽ tado bã tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahỹỹh: Ta hã bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karên do karom bë do bã, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bã, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bã. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karên do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hỹỹ kã bë ãã ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karên do bë hã tamejõ wäd bã. Baad hadoo do P'op Hagä Do karên do karom bë hỹỹ kã.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hẽ ganahoot do hyb n'aa bë hã, bë daaj hẽ bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ããj hẽ bë anoo paah, nu meby n'aa nãng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hỹỹ kã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hẽ, baad hadoo do

† **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karên do karom ji do bã, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bã, tahanäng pé ti bë da dajëp.

P'op Hagä Do karēn do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do mejō bä bë hā. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hỹỹ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hēnh ji ahōm ta ti an'oo bä! ²² Hỹỹ kä, dooh nesaa do bë hā tamejō wäd bä. Baad bë baboo däg kän. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsynt hē, baad P'op Hagä Do wē bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawëe P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hē, baad nadoo do ji moo wät do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hā tanoo doo. Hỹ pong jé, ta pa had'yyt hē ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, èr wahë n'aa Kristo Jesus hā èr h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä èr hā mejüü do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakān haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hā ỹ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hē hahỹỹh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jããm hē ji hā tamejüü, ji edëp nä bä. ² Ỹñh kat'ëe däk do ky n'aa gó bë ỹ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hā takat'ëe bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä,

aj'yy see hã takat'ëë bã paawä ta patug bawät nä bã, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹyh doo”, ramaneëënh tii bã ta ti ỹnh. Tii d' nado ta patug dajëb bã. Ta patug dajëp jawén paa bã, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bã ta see tagat'ëë bã. Ta patug dajëp bã kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haỹyh do tado wäd bã, ta see hã ỹnh kat'ëë bã.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakän haa hedoo doo, bë na-ããj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bã. Tii d' tawén hadoo, ta see hã bë h'yy kata däk hyb n'aa hỹy kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hã bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hã. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hỹy kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hã, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hã tamejõ wäd bã. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hỹy kä, ta Sahee ër tah'yyb mahũm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hã takerii däk doo da tado wäd bã, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ỹ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bã. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bã paawä, dooh ji hapëë bã

* **7:3** Jããm hë ji edëp nä bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hã tamejũ, Paw-Ro hanäng pé ta tii hã.

paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kän, tii bä hajõng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, “Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hä”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kän hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd kän, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejũũ doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kän wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kän, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahãnh tii. Tsyt hë, nesaa do mahãnh P'op Hagä Do mejũũ doo. Baad had'op do tii. Taw'ãäts hë tii. ¹³ Tii d'

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kån hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejũũ do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejō had'yyt hë hã ÿÿ.† ¹⁵ Dooh ÿ h'yy ganyy bä ÿ bahed'oo do hã. ÿ karën do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'ëp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. ¹⁶ ÿ kanarën do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. ¹⁷ Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ ÿ hapäh né hë, dooh baad hadoo pé hëp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karën né hë paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do ÿ karën do nado ti ÿ moo hew'ëët doo. ÿ kanarën doo, nesaa doo, ti

† **7:14** Tëg nad'ëëd is do 14 bä naa, tëg nad'ëëd is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahõnh hë ji hã. Èr daaj hë, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jããm hë Kristo hã ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

ti ȳ moo wäd had'yyt hē. ²⁰ Hỹỹ kä, ȳ kanarēn do tado bä ti ȳ moo hew'ëët doo, dooh ȳ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hēp ȳ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahỹỹ da hēp ȳ gó awäd had'yyt hē ȳ bahapäh: Baad hadoo do ȳ karēn bä ȳ moo wäd paawä, nesaa do hēp ȳ gó takametëeh, ȳ tahewaat, baad hadoo do ȳ moo nawät hyb n'aa.

²² Hēp ȳ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ȳ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hē, hã ȳ hē awät na-ããj hē, ȳ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ȳ hyb n'aa newëë do ȳ gen'aak do majĩ hadoo doo. Nesaa do hēp ȳ gó hanäng do ȳ moo wäd had'yyt hē tan'oo bä tii. Ȳ tamaso had'yyt hē tii hã. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hē ȳh! Jaa ȳ hed'ëep da dajëb hejój mahãnh hup ȳ gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ȳ tsebé. Ti né ti ȳ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahỹỹ da ti hã ȳ ȳ hapäh doo: Hēp ȳ gó ȳ karēn ȳ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëët do hejój karēn do hēp ȳ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wë ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hēnh jé Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo. ² Banesaa hēnh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, ër tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do

ji moo hew'eët do hejój mahãnh, dajëb mahãnh* na-ããj hë. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejooñh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bã, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bã ër tedëeb bã nesaa do hejój mahãnh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedëeb wät hÿÿ kä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō dāk ër mahang. Nahejooñh doo gó, ji hadoo doo da né hë tabana. P'op Hagä Do mejō dāk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hã ta T'aah taky n'aa ety dāk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, ër bahado dāk hyb n'aa, ëër, ta Sahee h'yyb mahūūm doo da habok doo, ji h'yyb säg karën doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karën doo da habok doo, sa h'yyb säg karën do hã had'yyt hë rah'yyb padëek. Jé P'op Hagä Do Sahee karën doo da habok doo, ta Sahee karën do hã rah'yyb padëek. ⁶ Ji da dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ji bawäd däg had'yyt hë ji h'yyb säg an'oo bã. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahūūm bã, ji edëb had'yyt hë P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bã. H'yyb nyw gó ji bawät tan'oo bã na-ããj hë. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do majiĩ. Dooh taky dahé bã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-ããj hë tahaja bã taky dahé bã. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karën doo da habok doo, dooh rahaja bã ran'oo bã P'op Hagä Do tsebé sa wë.

⁹ Tii d' nado bëëh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd

* **8:2** Dawëë P'op Hagä Do mahãnh ji bawät do mahãnh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahãnh ër tedëeb wät doo.

bä bē tah'yyb mahũũm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bē tah'yyb mahũũm doo kä, bē h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bē h'yyb gó Kristo awäd bä, bē hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bē da edëb had'yyt hē hỹ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bē bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bē h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hõm tan'oo bä na-ããj hē badäk hahỹ bē hub n'aa paah. Ta Sahee bē h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ãäts hē dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hã mejũũ doo. Taw'ãäts hē dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karën doo da. ¹³ Ta ti y wén her'oot, ji h'yyb säg karën doo da bē aboo bä, bē da dajëp, dawëe da bē baboo had'yyt hē tii bä P'op Hagä Do mahãnh. Hỹ hã, P'op Hagä Do Sahee hejój me bē medug bä nesaa do ji karën doo, tii bä bē da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahõnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hã mejũũ do jeỹm do hadoo bē hado bä, ta Sahee bē gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bē hã tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bē tan'oo bä kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bä, “Ee” ër maneëenh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hē ëer, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hã. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hã P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä,

ta sii da ər babok ta bag tak'öp gabarëeh doo gó, ta sii da ər kabaj'aa.

Tak'öp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Da hē ər ahoop doo, dooh its tii hā ÿÿ péh, tak'öp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ər hā kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'öp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahõnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahõnh hē baad tabahado däk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahõnh hē tapehuunh do paa takarejã mahãnh. Tak'öp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahõnh hē kapahuuj wät do na-ããj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Ɛr hapäh, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajãn mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Ɛr na-ããj hē ər ahoop. Ɛër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ər gadoo do metëë n'aa, ər ahoop baad ər gadaa nuuj jé ta wë P'op Hagä Do ər tagadoo bä kä. Ta taah ëër, ər gada. Ɛr gada papuuj ər hā däg. ²⁴ Ɛr tedëeb wät do hyb

† **8:20** Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adãw, P'op Hagä Do pahuunh do hagã n'aa, tamejũũ do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

n'aa  r gada n  h  ta tii.  r gado d g b  paaw   r h  taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa w t p h. Dooh ji gadaa b  ji gado d k doo. ²⁵  r ganadoo n  do hyb n'aa, baad  r gada sah nh h   r h  taky n'aa enooh do takajaa b  k . Dooh  r h'yy geje h m b .

²⁶  r gadaa nuuj j  P'op Hag  Do Sahee  r tamasa, nahejoonh do hyb n'aa  r h'yyb. Dooh  r hap   b  nyy da taw'  ts h  ji ky n'aa ets  . Ti hadoo n  h , ji kyyh nadoo doo me P'op Hag  Do Sahee taky n'aa ets    r hyb n'aa. ²⁷ P'op Hag  Doo,  r h'yyb tahap h doo, tamaa nap h ta Sahee kyyh  r h'yyb g  naa. P'op Hag  Do kar n doo da n  h  ta Sahee ky n'aa ets  , P'op Hag  Do karapee tsyt h  ta w  kas  w d k do sa hyb n'aa.

²⁸  r hap h, sah nh h  n  h  ji h  kamet  h doo, baad nadoo do sii h , baad tabahado d k da P'op Hag  Do an'oo b  ta h  kamah n do sa h , tana  nh do sa h .  r tana  j w t, ji h  tah'yyb d ng do takaja d k hyb n'aa k . ²⁹ Sah nh h  tadu d ng do pooj j , P'op Hag  Do hap   d k do sa h  P'op Hag  Do h'yyb d ng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, haj k do ta wak  n hedoo do sa h y j wah'  h hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hag  Do h'yyb d ng do ta pooj j , ti na-  j h  tana  j k n. Tana  j w t doo, baad rabahado pad  k ta matym g  tan'oo b . Baad hado d k do ta matym g  tan'oo d k doo, kabey'aa da, ta bag tak' p gabar  h do mahang rababoo d k da tan'oo b .

† **8:29** P'ooj ub, dooh n  bad k hah y  b  habong p  n  paaw , ji P'op Hag  Do hap   d k n  h .

31 Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hä, wyt ta maab hē hahỹh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa eër, dooh hajaa pé er hä. 32 Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bä sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hä tahaëenh paa er sahõnh hē hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hä na-ãäj hē sahõnh hē ta seeh, takarën doo da er bahajaa er babok hyb n'aa. 33 Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hä taky n'aa tapa bä? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó. 34 Kristo Jesus er hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hēnh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh hasooh doo, er hyb n'aa taky n'aa etsëe. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hēnh er taky n'aa ety bä. 35 Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäã doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ãäj hē, dooh tabad'op hē tahaja bä Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä. 36 Hahỹ takerii däk doo da né hē P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do kametëeh er hä:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hē äã babok,
b'éé radahej'ëep doo hēnh ramahũm doo da
ran'oo bä äã hä.”§

37 Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä er hä, baad er j'aa ketsëe had'yyt hē, P'op Hagä Doo, er hä kamahän doo, an'oo bä. 38 Baad y bahapäh hahỹ hëp yỹ gó: Dooh hajaa pé er hä P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bä. Dooh dajëb

haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh ääs rahaja bä, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hē ji wē hawät do haja bä, dooh ji pooj jé hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä,³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tũũ habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ääj hē P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, er wahē n'aa hā takametēeh er hā P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hā takamahän do mahänh er tetyn hōm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahỹh

¹ Séd hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa Kristo hā, né hup ŷ né hē hahỹ ŷ her'oot do hā. Dooh daap ŷ menä bä. Hēp ŷỹ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hē hahỹ ŷ her'oot doo, baad hēp ŷ metēeh hā ŷỹ: ² Tak'ep né hē ŷ hyb n'aa tón, ŷ ahoop hēp ŷỹ gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, ŷ gadoo paawä ŷ ky n'aa kawas'ee dāk doo, ŷ gado paawä dawēē Kristo mahänh ŷ bawäd hōm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padēek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asēew hōm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hā né hē P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ep gabarēeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahē n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hā. Sa hā paa taban'oo dāk ta ky n'aa jaw'yyc doo. Sa hā P'op Hagä Do metēeh paa nyy da takarēn ji hyb n'aa jaw'yyc ta hā. Sa hā né hē hajōng baad hadoo do

P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraãm, Isak, Jakóh né ti sa wahë makũũh. Isaraéw buuj sa see né hë ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, ji j'aa etsëë had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

⁶ Hÿÿ kã, Isaraéw buuj mahang hajõk raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bã g'eeh sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hã taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh sahõnh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bã P'op Hagä Do hã, dooh sahõnh hë P'op Hagä Do karapee rado bã. ⁷ Abaraãm panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hë Abaraãm panaa heh'äät do rado bã. Jããm hë ta wób tii, Abaraãm panaa heh'äät do P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraãm hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”* ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hë Abaraãm hanaa P'op Hagä Do karapee rado bã. Jããm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hã, ta baab, p'aa hënh da òm ÿ bahehëen. Òm ÿ bahehëen bã p'aa hënh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah”,† näng mã P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hã taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hã had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew hõm ta karapee. Sét hë Rebéka taah sa yb, Isak ãã wahë n'aa makũũh. ¹¹⁻¹² Sét

* **9:7** Genesis 21.12 † **9:9** Genesis 18.10, 14

hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hē, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hā: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”,‡ näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ŷ kamahän wät. Esauh dooh ŷ genaag bä.”§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooch baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hā”, näng g'eeh ji kyyh? Dooch. Taw'ääts hē tii da dooh ji edo bä.

¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hā: “ÿ ky enyym da jé ŷ h'yyb däng do hā. ÿ t'yyd mehïïn da jé ŷ h'yyb däng do hā”,** näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karēn do hyb n'aa nado ji tabasēm. Dooch tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hē. Jääm hē ji tat'yyd mehïïn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sēm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hā ta kyy kerih doo gó: “Ōm ŷ asëew hōm, hejój ŷÿ ŷ metëeh hyb n'aa né hē a hā, hät ŷ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hē badäk hahÿ haw'ääts hē”, näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn tah'yyb däng do hā, ranabuj keh'ũũm tan'oo bä tah'yyb däng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa èr P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooch ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng

‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19

apäh bē kyyh hā ÿÿ. ²⁰ Bē ÿ eanh ěnh: Jaa bē ajyy its, P'op Hagä Do bē ky gedag bä? “Hēd n'aa tii da ÿ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hā?†† ²¹ Dooh. Takarĕn doo da né hē hewyt do moo wät tsäng me. Takarĕn bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hā takarĕn doo da. P'op Hagä Do karĕn bä tahajaa paawä tametĕeh ta kawajĕän do nesaa do sa wĕ, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hā tamoo wät do hā. Ti hadoo né hē tak'ĕp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hē tanarejĕä hyb n'aa sa wĕ takawajĕän doo, ta jawĕn tarejĕä doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ĕp ta kamabaj'aa do tametĕeh hyb n'aa jé tat'yyd mehĕin do sa hā, ta pooj jé tenäm doo, tak'ĕp hetsooh do ta jawĕn ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ĕĕr, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ĕäĕj hē ta wĕ tasĕew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneĕĕnh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahĕn do paa ÿ maneĕĕnh da ÿ kamahĕn doo”,‡‡ näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ĕäĕj hē P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä,

†† **9:20** Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ **9:25** Osejas 2.23

karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëej däk da karapé
haa däg.”§§

²⁷ Isaraéw buuj hã kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do
ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tæg hawób hado né paawä Isaraéw buuj,
jããm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo,
nayyw hẽ né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
gawats'iik da sa häj n'aa buuj.
Jããm né da sa wób ked'ëep”,*** näng mä Isajas
kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d'
paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
Sahõnh hẽ Haj'ap Do taneréd bã paawä er wób
rabadëp hyb n'aa
er panaa näng hyb n'aa,
Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëer.
Ër paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo
doo, dooh né paawä resóts bã nyy da baad raba-
hadoo padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó,
baad rawén hado däg kãn hÿÿ kä ta matym gó,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä,
tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa
jaw'yyk do mejũũ doo da rababok hyb n'aa, baad

§§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro
erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bã ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bã tii. Jããm hë ramoo bok do hã rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hã tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bã sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyyys. Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hã ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bã⁺⁺⁺ ÿ daj'aat da pä, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.

Ta hã ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh. SSS

10

¹ Wakån haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hë ÿ ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² ÿ hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hë rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né hë,

⁺⁺⁺ **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëej kån Sijõn .

SSS 9:33 Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo.

dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do h'yyb däng do hä. ³ Dooh rah'yy gah'ood bä nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hē baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarēn bä ragado bä P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ji tah'yyb mahūūm doo, Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hä hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejūū do moo wät doo, edēb né paawä da ta hyb n'aa”, † näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Hahÿÿ da medoo manäh, ‘Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bä?’ ” näng mäh. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä. ‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä. § ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëe nado a mahānh panyyg hanäm doo.

* **10:4** Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji erii bä tii: “Kristo hä takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahōnh hē Kristo hä h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bä, Kristo ganä wäd kån do hyb n'aa.

A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,** nãng kerih doo.†† Ta ti né hẽ ti panyyg hanãm do ji ky daheeh do pan'aa, ãã maher'ood hõm doo. ⁹ Hahÿÿ da ãã panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bä, “Jesus né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bä, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bä baad a h'yyb gó maky dahé bä na-ããj hẽ, tii bä õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hẽ ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ããj hẽ, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hẽ né hẽ ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bä”,‡‡ nãng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Séd hã P'op Hagä Do gadoo ta hã h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Sét né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hẽ ta hã ky n'aa ets'ëë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëë doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä.”§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä

** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 ‡‡ **10:11** Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bä ta matym gó rabë bä, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii. §§ **10:13** Jowéw 2.32

ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hä maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaheer'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hä, P'op Hagä Do manejö bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta ti ky n'aa: “Taw'ääts hē, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo”, ^{***} näng kerih do hä.

¹⁶ Taw'ääts hē né paawä tii, dooh sahõnh hē Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hē Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hä: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo”, ^{†††} näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hē, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hä tabana. Kristo kyyh né hē ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hä? Rapanyyg enä hõm né hē. Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hä rapanyyg enä hõm né hē ji bahapäh:

“Badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē sa kyyh këh ÿ n'aa bawäd däk.

Dawëë sa kyyh kaja däk këh ÿ n'aa hä.”^{‡‡‡}

¹⁹ Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hä, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hä:

^{***} **10:15** Isajas 52.7 ^{†††} **10:16** Isajas 53.1 ^{‡‡‡} **10:18**
Saaw-Mo 19.4

“Ta wób buuj hã da,
 p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
 bë da h'yy kajew'ëes ÿ an'oo bã.
 ÿ anoo da bë kawajãän ta wób buuj wë
 bë hã h'yy gatemah doo”,§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

“Hã ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kãn sa h'yyb me.
 ÿ kametä däk hã ÿ hyb n'aa napeet do paa hã”,*
 näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

“Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë,
 hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä.”†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kä: P'op Hagä Do mak'yys kãn g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yys bã. Bë hegãä

§§§ **10:19** Dew-Teronom 32.21 * **10:20** Isajas 65.1 † **10:21** Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

ÿÿh. ÿ na-ããj hẽ Isaraéw buuj, Abaraãm makũ panaa seeh, Bẽn-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. ² DooH P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makũ kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: ³“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëeb kãn sahõnh hẽ a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hẽ ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hẽ hÿÿ kä rakarën radaj'ëep”,* nãng mä Eriij kyyh. ⁴Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hẽ wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bä ta wób sa kabarii Baaw häd nãng do wë”,† nãng mä P'op Hagä Doo. ⁵Ti hadoo né hẽ da hẽ. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky enyym do hyb n'aa. ⁶Hÿÿ kä, sa wë taky enyym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hẽ baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä. Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wë taky enyym do hyb n'aa had'yyt hẽ tado wäd bä.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hẽ, Isaraéw buuj mahang: DooH Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.‡ Jããm hẽ sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kãn tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

* **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4** 1 Reis 19.18 ‡ **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë
bä.

Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä.” §

⁹ Dawi na-ãäj hē her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë bä:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ãäj hē,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,
raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do säm ragadoo hyb n'aa kä.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'üüd däk, ranahapäh
hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa.”**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa,
dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt
hē g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg
had'yyt hē dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky
n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõöts hõm do hyb
n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do
edëëb kãn hÿÿ kä ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy
kajew'ëës hyb n'aa.†† ¹² Isaraéw buuj resõöts hõm
do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ
kä badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo
doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op
Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä
Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo

§ **11:8** Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** **11:10** Saaw-Mo 69.22-23 †† **11:11** Rah'yy kajew'ëës bä da rat'yyd kamehÿin, tii bä da Jesus ragadoo.

doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kä, Jesus hã rah'yy kae padëek bã kä.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejũũ, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hã ÿ tamejũũ doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakãn ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëes. Bë wë rah'yy kajewëets bã, rat'yyd kamehĩn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majĩ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehĩn bã kä, Kristo hã rah'yy kae bã kä, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däg bã pãw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bã tsyt hë na-ãj hë ta wë kasëew däk sahõnh hë mad'aak doo. Tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do tado bã joom patuuh, tii bã tsyt hë ta wë kasëew däk na-

ããj hẽ joom moo sahõnh hẽ.‡‡

¹⁷ Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bä bëë kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa däk joom tääg heh'äät hã, joom moo heh'äät do mahang. Ta täg, joom kóm hana doo, tabës hỹỹ kä bë hã na-ããj kä. §§ ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bë h'yy kasabé manäh. Bë hyb n'aa newë hahỹỹh: Doo h bë tado bä joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bë hã hej'oonh doo.

¹⁹ Hahỹỹ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bë see ky hadoo hã yỹ: “P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, yỹh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hã tabats'aa däk hyb n'aa, y tagadoo hyb n'aa”, näng apäh bë see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ mahyb n'aa eãm, a hã hẽ h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä Do t'yyd manehiĩn bä joom

‡‡ **11:16** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew däk paa Abaraãm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahë n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ããj hẽ kasëew bong tsyt hẽ ta wẽ. Hahỹ na-ããj hẽ: Tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek jáam hẽ pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek sahõnh hẽ pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään.

§§ **11:17** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hỹỹ kä ti ragado däk na-ããj hẽ sa sii Abaraãm hã, Abaraãm panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, òm na-ãáj hē dooh da tat'yyd mehĩĩn bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bã. ²² Bē hyb n'aa newē hahỹỹh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky enyym bē hã Isaraéw buuj nadoo doo. Taky enyyw had'yyt hē bē hã, bē manabaan bã hahỹỹh: Jããm hē taky enyym do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bã, bē hã hē bē du do bã bē h'yy ka'eeh, bē na-ãáj hē P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bã, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã, tii bã P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēeg hã ji ets'aa däk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bã sa hã. ²⁴ Bēeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bēeh, tii bã bē tets'aa däk joom oriib häd näng do heh'äät do tēeg hã, joom moo nahado né paawä bē p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bã tamoo wäd bã, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hēnh tets'aa bã ta tēeg hã.***

Tajawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēep do ky n'aa hahỹỹh

²⁵ Wakãn haa hedoo doo, ÿ karēn bē bahapäh hahỹ pooj jé ji nahapäh nã doo, bē hã hē bē h'yy kasabé mahãnh: Hajõk Isaraéw buuj wób nabuj keh'ũũm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nã bã, sahõnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä

*** **11:24** P'aa hēnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wē Isaraéw buuj Jesus hã rah'yy kae bã kã, tahanäng pé tii.

Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padäg bã kä. ²⁶Ta ti kajaa bã kä, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hë Isaraéw buuj. Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn^{†††} häd näng doo bã naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷Hahÿ ti sa hã ÿ ky n'aa enooh doo, sa hã ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bã kä”,^{‡‡‡} näng P'op Hagä Doo.

²⁸Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majĩ dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũh, P'op Hagä Do kamahãn had'yyt hë Isaraéw buuj, sa wahë makũ hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ãäj hë tah'yy kahÿÿd bã tasëew hõm do sa hã. ³⁰Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ãäj hë raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. ³²Sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do nabuj keh'ũũm, P'op Hagä Do

^{†††} **11:26** Jerusarënh häd see ti Sijõn . Isaraéw buuj ti na-ãäj hë ramaneëenh Sijõn . ^{‡‡‡} **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremii 31.33-34.

metä kãn. Dooh sa daaj hẽ rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hẽ.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

³³ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do ky enyym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hẽ tamoo wät doo.

Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”§§§

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh hẽ ta hanaa had'yyt hẽ.

Ti né hẽ sahõnh hẽ mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hẽ.

Taw'ãäts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

12

Tsytt hẽ P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä wakãn haa, P'op Hagä Do ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wë bë baboo had'yyt hẽ hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, tagen'aak doo da bë babok. Tii

§§§ **11:34** Isajas 40.13 * **11:35** Jóh 41.11

da né hē P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewyyg heh'äät doo. Tii da né hē ta Sahee karēn P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. ² Bē aboo manä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karēn do bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. Tii bā bē hapäh da P'op Hagä Do karēn doo. Taw'ääts hē, baad had'op, P'op Hagä Do tsebé hanoo do ti P'op Hagä Do karēn doo. ³ Taky enyym doo gó ÿ P'op Hagä Do asēew hōm do hyb n'aa ta mejūū do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ da ÿ etsēē bē hã: Bē kawehēē manä bē hã hē. P'op Hagä Do anoo do pénh bē h'yy ka'eeh doo, bē hyb n'aa newēē. ⁴ Hahÿÿ hyb n'aa ta ti ÿ etsēē bē hã: Sét hē né paawä ji, hajōng ji hã hanäng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo er hã: Hajök né paawä eër, sét hē Kristo hub hadoo eër, sét hē Kristo karapee eër, ta hã er h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajök né paawä eër, séd hã er kata däk er da hadoo do hã, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hã ji hã takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bē kawehēē manä bē hã hē ÿ wén näng. ⁶ Ta ky enyyw gó P'op Hagä Do an'oo däk er hã ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Er hã tetyn hōm ta Sahee ky gabuuj gó er hajaa doo. Ti hyb n'aa kä, er see hã P'op Hagä Do an'oo däg bā P'op Hagä Do metēeh do ta wób hã tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hē ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hã tan'oo däg bā ta wób ji masa doo, tii bā taw'ääts hē ji masa né hē.

Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ji ma metëek né hẽ. ⁸ Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bã taw'ãäts hẽ ji h'yyb en'yym né hẽ ta wób. Ji hã tan'oo dæg bã bedoh do sa hã ji masa hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad né hẽ ji masa. Ji hã tan'oo dæg bã ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb hedoo doo me ji bag'ãäts. Ji hã tan'oo dæg bã ta wób ji t'yyd mehĩn hyb n'aa, taw'ãäts hẽ tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb gó naa bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ kamahãn manã nesaa doo. Taw'ãäts hẽ baad hadoo do bẽ kamahãn had'yyt hẽ. ¹⁰ Taw'ãäts hẽ ji wakãän baad ji kamahãn doo da bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo. Bẽ wehëë bẽ da hadoo doo, bẽ hã hẽ bẽ kaweh'ëëh do bahãnh.

¹¹ Taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wë bẽ moo bok do hã. Bẽ h'yyb nahũũj manäh, bẽ moo nahũũj manäh. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bẽ moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo do bẽ gadoo da ta jawén bẽ bahapäh do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb tsebee gó bẽ aboo had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ h'yyb jawyg gó bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahob bã. Bẽ eréd manã bẽ ky n'aa etsëë doo.

¹³ Bẽ masaa bẽ wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ gadoo bẽ tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bẽ ky n'aa edëë bẽ hã rejãã doo. Taw'ãäts hẽ bẽ ky n'aa edëë tii. Bẽ ky n'aa was'ee manäh.

15 Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee tsebé do sa sii. Bẽ aód ha'oot do sa sii.

16 Taw'ãäts hẽ baad bẽ babok ta wób sa wẽ, séd bẽ h'y'yb hedoo hyb n'aa. Sa bahãnh bẽ nu gadäk bẽ edoo manäh. Taw'ãäts hẽ ta wób sa yd jé had'os do sa da bẽ h'y'yb hedoo. Bẽ hajaa ta wób mahãnh bẽ edoo manäh.

17 Baad nadoo do bẽ hã ramoo boo bä, bẽ mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ãäts hẽ bẽ hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bẽ moo bok ta wób sa matym gó. 18 Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ bẽ hajaa doo me bẽ tyw n'aa esoos nyy da bẽ bad'oo, hanäm gó bẽ babok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ. 19 Wakãh haa hedoo do ÿ kamahãh doo, bẽ mabaaj manä baad nadoo do bẽ hã ramoo bok bä. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hẽ kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“ÿ né hẽ ti ta sãm habaanh doo.

ÿ né hẽ ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”, * nãng mä P'op Hagä Doo.

20 P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bẽ bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“A majĩ asa bä,
man'oo ta hã ta waa.
Tahoo kaaj bä,
man'oo ta naëng.
Nu mebyng da tii bä,
baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

* 12:19 Dew-Teronom 32.35 † 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

21 Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hä. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hä baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hä ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ÿ wén mejüü, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³ Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ÿÿm sa hä. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karën bä ji awäd bä ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad hadoo do ji moo wät, tii bä ji wahë n'aa tsebë da ji wë. Ji moo wät do hä da raj'aa etsë tii bä. ⁴ P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hä. Hÿÿ kä, baad nadoo do ji moo wäd bä, taw'ääts hë ji eÿÿm sa hä, rahajaa do hyb n'aa ji rarejää. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää do hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë ji wahë n'aa. Ji ranarejää hyb n'aa had'yyt hë nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hä taky n'aa tapa mahãnh. ⁶ Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hä. Sa hä ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hë

do hyb n'aa rabag'ääs do hä. ⁷ Taw'ääts hē bē an'oo né hē dajēēr ji häj n'aa bag'ääs do ramejũũ doo. Taw'ääts hē na-ääj hē baad ji weh'ēeh hyb n'aa jewyk do ji hä bag'ääs doo.

⁸ Bē kūūt enā manäh. Tabad'op hē bē kūūt enäh. Jääm hē ji da hadoo do ji kamahän do ti bē kūūt hado had'yyt hē sa wē. Ta ti ŷ wén her'oot, ta da hadoo do kamahän doo, taky dahé däk do hyb n'aa sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aä manä ta see ÿÿm sii. Madajëeb manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo do h'ëed hä.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ääj hē, hahÿ sét hadoo do tamejũũ do hä takaja däk: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da.”† ¹⁰ Jé kamahän doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bä ta da hadoo do hä. Ti hyb n'aa, jé kamahän do ky dahé däg kån P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. ¹¹ Taw'ääts hē bē ŷ maher'ood wät doo da bē babok, da hē er babok bä Kristo matëeh do ji gadaa had'yyt hē bē hapäh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manä haÿÿh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb näm do hadoo. Er du doo noo gó Jesus hä er h'yy ka'eeh doo, häd badawëet nä ta wē ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä häd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē ŷ maher'ood wät doo da bē babok hyb n'aa. ¹² Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot tii: Edaa däk atsëm bahänh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē er erét badagyp hadoo do ji

* **13:9** Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † **13:9** Rewitikos 19.18

moo wät do paah.‡ Taw'ääts hē baad hadoo doo gó er babok, ta bag gó er babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hã ji j'aa ketsë doo. ¹³ Taw'ääts hē baad er babok, adëb bã, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bã jarakë hedoo do hã. Taw'ääts hē dooh ta bahãnh ji awëë bã na-ããj hē. Taw'ääts hē dooh er aã bã ji ÿÿm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh er moo boo nu meby n'aa nãng doo. Taw'ääts hē dooh er aboo bã séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hã, dooh ta wób hã er h'yy kajewëets na-ããj hē. ¹⁴ Bë an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hē, bë tah'yyb mahũm, Kristo bawät doo da bë babok hyb n'aa kä. Bë an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bë h'yyb gó tawäd bã, nesaa do bë moo boo mahãnh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hē bë gadoo ji hã P'op Hagä Do karën do hã baad h'yy ganehot nä doo. Bë ky kedag manä sa sii sa hã baad hadoo do p'ãã. ² Ta wób sa hã tahajaa sahõnh hē ji awëë bã. Tii d' nado ta wób sa hã. Baad h'yy ganehot nä do sa hã, dooh ji awëë bã ta dab. ³ Sahõnh hē haw'aa doo, sahõnh hē hawëh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yyts bã ta dab nawëh doo. Ti hadoo ënh ta dab naw'ëëh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bã baad nadoo do hã ta dab haw'ëëh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahõnh hē haw'aa doo, sahõnh hē hewëh

‡ **13:12** Badagyp hadoo doo, sahõnh hē nesaa pé tii.

doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ta tii: Dooh taw'ãäts hē tado bä ta see karom ji nabuuj gedo bä, baad tamoo nawäd bä ji edoo bä. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahänh. Ta wób sa hä, séd uuh had'yyt hē ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëéd hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëéh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahõnh hē hawëh doo, sahõnh hē hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëéh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ãäj hē, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hä taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëéh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ãäj hē. P'op Hagä Do hä na-ãäj hē taj'aa etsë tii. ⁷ Dooh ër daaj hē ër ta danäh ër do bä ër aboo bä, ër dajëb bä na-ãäj hē. Dooh ji daaj hē ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿÿ bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yym hyb n'aa tii, ër dajëb na-ãäj né hē. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿÿ bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ãäj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hē sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ãäj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëéd hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakãän hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa?

Bëe kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakãän hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahõnh hë, èr da kametä däk P'op Hagä Do matym gó èr taky n'aa etyy hyb n'aa, èr hã tabaher'oot hyb n'aa tagado bã, taganado bã èr moo bok do paah. ¹¹ Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bã”, näng mä
 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 “sahõnh hë rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me
 pój ÿÿ jé.
 Sahõnh hë raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä
 P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, èr sahõnh hë, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã èr da kaner'oot èr babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë èr erét èr da hadoo do èr ky n'aa etyy doo. Taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hë bë moo boo mahãnh, tabad'op hë bë her'ood mahãnh baad nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hë. Ti hadoo né hë, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëe doo: “Hahÿ dooh ji awëe bã. Dooh P'op Hagä Do karën bã ji awëe bã”, tanoo bã ta h'yyb gó, tii bã taw'ãäts hë nado tawëe bã. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do

* **14:11** Isajas 45.23

hyb n'aa bë wakãän hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejã bã, tii bã dooh kamahän gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakãän hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿ ÿ etsëë bë hã: Bë adoo manä bë wakãän hedoo do h'yyb rejãã doo, baad né paawä ti bë hã. Taw'ãäts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hã hyb n'aa, ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejã mahänh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ãäs doo bã ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs bã, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahũüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ãäj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ãäj hë ta wób rahe'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ãäts hë h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hã ër h'yyb padëek, ër moo booh. Taw'ãäts hë ër h'yyb padëek na-ãäj hë ër moo bok ër da hadoo do masa do hã, Jesus hã ër h'yy ka'eeh do takah'ũüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejã manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hë ji awa bã, ji awëë bã, dooh taw'ãäts hë tado bã ji awëë bã, ji awa bã ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo

doo.† ²¹ Taw'ãäts hē dooh ji eëg bä uwa s'ëëb, taw'ãäts hē dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ãäts hē tabad'op hē èr moo boo èr da hadoo do baad nadoo do hã tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hã sahõnh hē hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëëb ji eëg bä, taw'ãäts hē tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejõ manä ta wób ragadoo a hã pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hã hē ky n'aa kanatapaa doo, ta hã pé baad hadoo do p'ãã.

²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bä, ta hã pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hē ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ãäts hē èër, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, èr gadoo, èr masa èr da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ãäts hē dooh èr karën do jawén èr abooh.

² Taw'ãäts hē èr sahõnh hē èr h'yyb en'yym èr wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kä.

³ Kristo na-ããj hē, dooh ta daaj hē tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb

† **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bä ta hã hē, ta daaj hē ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hē, ta hã hē ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

n'aa paa ti tabawät, hahỹ kerih do paa metëeh doo da né hẽ: “Jó yỹ tabadäng õm raky n'aa rejãã doo. Yỹ né hẽ gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk er tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me er gada hyb n'aa baad hadoo do er hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, yỹ ky n'aa etsëë, séd bë h'yyb hedo had'yyt hẽ tan'oo bã, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, er Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ããts hẽ bë gadoo bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ããts hẽ tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë yỹ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hẽ P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã yỹ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Õm yỹ ma ejäm da.”†

* **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kahe'oot do paah. † **15:9** 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49

10 Hahỹỹ da na-ããj hẽ takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo,
bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj
sa sii.”‡

11 Hahỹỹ da na-ããj hẽ takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo,
bë j'aa etsëe Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.
Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong doo,
bë j'aa etsëe ta hã.”§

12 Hahỹỹ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang
Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.
Ta hã da rah'yy kasadä.”**

13 P'op Hagä Do hã, baad taky n'aa enooh do ji gada hanoo do hã ÿ ky n'aa etsëe bë h'yy gadajang tan'oo bã, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bã bë hã, ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëe, ta Sahee hejój me tan'oo bã baad ub had'yyt hẽ bë gada hyb n'aa ër hã taky n'aa enooh doo.

14 Wakãn haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahỹ hëp ÿỹ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hẽ bë da hadoo do wè, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. 15 Ti hadoo

‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makū yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

né hẽ, dooh né hẽ ỹ ky n'aa eãm bã bẽ ỹ ma erii wät do hã, ta ti bẽ mabaan mahãnh. Tii da bẽ ỹ wén ma erii wät, ta ky enyym doo gó P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa hã ỹỹ, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ỹỹh. Judah buuj nadoo do hã ỹ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanãm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak do rabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät do hyb n'aa, tsyt hẽ nesaa do mahãnh kasëew hõm do rabahadoo hyb n'aa kã.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ỹ h'yy kasab'ee do pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wẽ ỹ moo wät do hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hẽ, jããm hẽ ỹ h'yy kasab'ee ỹ moo wät do hã Kristo moo wäd wät do hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hã ỹ maher'oot do hyb n'aa, sa mahang ỹ moo wäd wät do hyb n'aa, Kristo an'oo bã Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hã raky daheeh hyb n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ỹ moo wäd wät sa mahang. Jerusarënh bã naa, Iririko häd näng do hãj n'aa bód hënh kã baad ỹ baher'ood hõm sahõnh hẽ sa hã Kristo panyyg hanãm doo. ²⁰ Hahỹỹ da had'yyt hẽ ỹ bahed'oo: Ỹ karën ỹ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nã bã, ta wób ramoo bok do jó ỹ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo da ỹ karën ỹ bad'oo. Hahỹỹ da takerii däk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,

Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ÿ maher'ood hõm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wë ÿ hegãã bä. ²³ Hÿÿ kä, ÿ haja däk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ÿ maher'oot doo, hajõõ däk hyb n'aa na-ããj hë ta baab ÿ karën do bë wë ÿ baheg'ããs, ²⁴ ÿ karën paawä bë panang bä ÿ nu däng dó Es-Päj häj n'aa bä ÿ mahõm me, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. Bë ÿ bahehëen do jawén paa bä, banadawëd né paawä, ÿ karën paawä ÿ bë masa Es-Päj hënh ÿ bahõm doo. ²⁵ Jerusarënh hënh ÿ bahõm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ïï hënh habong do sa matym n'aa ÿ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padëek dajëer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ããts hë né hë ti ramasa sa hä, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb n'aa, taw'ããts hë ti ramasa hÿÿ kä Judah buuj hä sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ÿ tajoooh do jawén paa bä, baad sahõnh hë dajëer ragado däk ÿ bahapäh bä kä, ÿ tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hënh ÿ bahõm doo. Ta hõõ bä ÿ nu däng dó bë panang bä, bë ÿ baheg'ããs hyb n'aa. ²⁹ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë wë ÿ kajaa bä, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus Kristo ër

†† 15:21 Isajas 52.15

Wahë N'aa karapee ër bahadoo do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ãäj hë, tak'ëp ÿ betsëë bë hä, si ÿÿ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë hëp ÿ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ëë ÿ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh.## Bë ky n'aa ets'ëë na-ãäj hë, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wë ÿ mahüüm doo. ³² Taw'ääts hë tii da bë ky n'aa ets'ëë, P'op Hagä Do karën bä, h'yy gadajaa gó bë wë ÿ kajaa hyb n'aa, bë mahang ÿ h'yy kameh'ääk hyb n'aa, p'aa hënh ÿ h'yyb hedo däk hyb n'aa kä. ³³ Hÿÿ kä ÿ karën P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yym doo, bë mahang tabawät. Ýÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

16

Sa hä Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë ÿ maher'oot ër änh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hä h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ääts hë bë gadoo bë wë takajaa bä, bë nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ääts hë baad bë gadoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tsyt hë ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë masaa ta hä, hajöng do tamasaa wät do hyb n'aa. Ý na-ãäj hë tamasaa wät.

15:31 Tii d' tawén etsëë sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajään do hyb n'aa ta wë. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

³ Bë maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëë né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hë ÿ ramasa. Ýÿh, sahõnh hë Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do na-ããj hë, ãã tsebé sa wë, baad hadoo do ãã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ããts hë hät ÿÿ gó bë edëë na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bë maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd näng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bã, jããm hë pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ÿÿ gó bë edëë Marija, tak'ëp bë hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hät ÿÿ gó bë edëë nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, ãn-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejũũ do sa mahang. Pój ÿÿ jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸ Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy ãm-Pijat häd näng doo, ÿ kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, ër sii Kristo wë moo wät doo. Hät ÿÿ gó bë edëë najis ÿÿ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ÿÿ gó bë edëë aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hät ÿÿ gó bë edëë ÿÿj Tiripena, Tiriposa häd

enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. Hät yÿ gó bë edëë yÿnh Peh-Sid häd näng doo, najis yÿ, tak'ëp né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wäd wät doo. ¹³ Hät yÿ gó bë edëë aj'y'y Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew hõm doo. Hät yÿ gó bë edëë na-ãäj hë ta yÿn. Ta t'aah hadoo y tagadoo paah. ¹⁴ Hät yÿ gó bë edëë aj'y'y Asĭn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät yÿ gó bë edëë na-ãäj hë ër hÿÿj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'y'yk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät yÿ gó bë edëë aj'y'y Pirorogo häd näng doo, yÿnh Jurija häd näng doo, aj'y'y Neru häd näng doo, ta ãnh daheeh. Hät yÿ gó bë edëë na-ãäj hë aj'y'y Orim-Pas häd näng doo, sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ãäj hë.

¹⁶ Baad bë kedëë bë da hadoo do hä. Sahõnh hë Kristo hä h'y'y ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do bë m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakãn haa hedoo doo, y etsëë bë hä, bë kanä séd ji h'y'yb nahedoo hanoo do sa mahãnh, ji rah'y'yb panas'ëëh do mahãnh na-ãäj hë, ta see hadoo, bë gado däk do hadoo nado ma met'ëek doo. Bë ky dahé manä sa hä. Dawëë bë kanä sa mahãnh. ¹⁸ Dooch Kristo, ër Wahë N'aa wë ramoo bok tii. Sa h'y'yb karën do jawén rababok. Ky kamep'ëëh doo me, ji hä raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëë doo.

¹⁹ Kristo hä h'y'y ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do raky n'aa napëë däk baad bë ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa y h'y'y gadajang. Ti hadoo né hë, baad hadoo do hä y karën paawä bë h'y'y ganäng, taw'ãäts hë bë nahapäh do hadoo nesaa

doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, bë j'aa ketsë tan'oo bä Nesaa Do Yb hä. Jesus, ër Wahë N'aa ky enyym da bë hä.

²¹ Tsimoot, si ÿ moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ãäj hë bë m' rahyb n'aa esee.

²² ÿÿh, Tesijo häd näng doo, hahÿ Paw-Ro mejüü do herih doo, bë sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hä h'yy kata däk doo, bë ÿ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bä ÿ tagado had'yyt hë. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ãäj hë baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagä n'aa, ër hÿÿj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ãäj hë, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ÿ karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hë bë wë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.]

²⁵ Hÿÿ kä, taw'ãäts hë ër j'aa etsë P'op Hagä Doo. Ti né hë tahajaa panyyg hanäm do ÿ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bä. P'ooj ub dooh rahapëë nä bä ta ti ky n'aa. ²⁶ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä kametä däk P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do mejüü do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa hä, Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ãäj né hë. ²⁷ Taw'ãäts hë P'op Hagä Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëe had'yyt hë Jesus Kristo hyb n'aa. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë. Jääm hë kä.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc